

מבוא

בתאוריה הבלשנית האמפירית שפיתח נועם חומסקי הידע הלשוני מוצג כמצב או כמערכת של mind המייצרת תיאורים מבניים בעבור אין-סוף ביטויים לשוניים ומתפתחת במסגרת עקרונות אוניברסליים מולדים. המונח "mind" נתפס אצל חומסקי כתיאור מופשט של מוח, ואין לו מקבילה מדויקת בעברית. ל-"mind" אין היבטים מוסריים או מטפיזיים שיש למילה "נפש", אין לו משמעויות ערטילאיות נלוות שיש במילה "רוח", והמונח "שכל" אינו רחב דיו לשמש תרגום ל-"mind". אי לכך אשתמש בחיבור זה במונח האנגלי.

חומסקי סבור שהעיסוק הבלשני הוא עיסוק חיוני, חשוב ומעניין מבחינה פילוסופית, מפני שהוא תורם להבנת הטבע המהותי של בני האדם.¹ למחקר השפה או הלשון – אין להבחין ביניהן לדעתי ואני משתמשת בהן כמילים נרדפות – יש בעיני חומסקי חשיבות מיוחדת במסגרת מחקר התכונות המהותיות והייחודיות של ה-mind האנושי, וזאת משלושה טעמים: ראשית, נראה ששפה היא תכונה של ה-mind האנושי, ייחודית ביסודותיה למין האנושי והיא חלק מהמתת הביולוגית המשותפת לבני האדם, להוציא מקרים של פתולוגיה חמורה המשפיעה גם על מערכות אינטלקטואליות לא לשוניות. שנית, שפה קשורה באורח חד-משמעי לחשיבה, לפעולה וליחסים חברתיים, והיא אחראית במידה רבה לעובדה שבכל העולם הביולוגי רק לבני האדם יש היסטוריה, התפתחות ומגוון תרבותי ואפילו הצלחה ביולוגית מהבחינה הכמותית, שהרי מספרם של בני האדם הוא עצום ורב.² שלישית, יחסית להיבטים אחרים של החיים, של הידע ושל הפעילות האנושית, השפה נגישה למחקר מדעי, אם ענייננו הוא בתפיסה של לשון שאינה מניחה קנה מידה חיצוני אובייקטיבי שכנגדו יש לבדוק את המערכת הלשונית. תפיסה כזאת מאפשרת להציג ניסוחים, אמנם משוערים וזמניים (טנטטיביים) אבל מפורטים ומורכבים, של הידע הלשוני של הדובר. הצגת ניסוחים של הידע הלשוני

1 ATS 1965, עמ' 59; LM 1972, עמ' 194; RL 1975, עמ' 3-4; KL 1986, עמ' 173, 271-272; LPK 1988, עמ' 1. פענוח הקיצורים מופיע בסוף הספר.
2 NH 2000, עמ' 3.

הכרחית, לדעת חומסקי, למחקר רכישת הידע ולמחקר ההתנהגות הלשונית.³ חיבור זה טוען שנועם חומסקי הוא פילוסוף מהמעלה הראשונה, הפועל במסגרת הפרקטיקה הפילוסופית. מושג הפילוסופיה בו אני משתמשת בחיבור זה הוא מושג מוסדי תרשימי (סכימטיציסטי) ברוח ההגדרה המוסדית של אמנות שמציג דיקי (Dickie), 1984.⁴ על פי הגדרה מוסדית תרשימית פילוסופיה היא, בקווים כלליים, פעילות מהסוג שנעשה במודע במסגרת הפרקטיקה הפילוסופית, או מה שעושים פילוסופים בתור פילוסופים.⁵ הפרקטיקה הפילוסופית היא תחום פעילות שהתפתח במהלך ההיסטוריה כחלק מתרבות מסוימת, ובו פועלים פילוסופים. פילוסופים הם אלו הפועלים במודע, או לפחות מתוך הבנה של הפרקטיקה, במסגרת הפרקטיקה הפילוסופית וחוזר חלילה.

הגדרה זו של פילוסופיה, שאני מציעה, אמנם אינה הגדרה מוכרת ומקובלת, אולם נראה לי שגם חומסקי היה יכול לקבל אותה.⁶ במקום אחד חומסקי מדבר על פילוסופיה כעל מה שעושים פילוסופים. במקום אחר הוא טוען שהגבלת הפילוסופיה לשאלות של רצון ובחירה מחייבת אותנו להסיק שפילוסופים מרכזיים בעבר ובהווה כמו דקרט (Descartes, 1650-1596), יום (Hume, 1776-1711), קוויין (Quine, 1908-2000) ואחרים לא עסקו למעשה בפילוסופיה.⁷

קיימת בעייתיות בהגדרת הפילוסופיה באמצעות מה שעושים פילוסופים, שהם אלה העושים פילוסופיה וכד', שהרי זוהי הגדרה מעגלית, ולכן היא מאפשרת להסביר מהי פילוסופיה רק למי שיש לו מושג כלשהו של פילוסופיה. דיקי,⁸ שנדרש כאמור לאמנות ולא לפילוסופיה, מדבר על מעגליות "אוטולוגית". הוא טוען שיסודות עולם האמנות קשורים זה בזה באופן הכרחי, כלומר המעגליות קיימת בפרקטיקת האמנות עצמה ולא רק בהגדרתה. כשר (1990) מבהיר את "הטבע ההטייתי" ("inflected nature")⁹ של האמנות, או את היותה בעלת "אוטולוגיה נטויה",¹⁰ בכך שהוא מציג את פרקטיקת האמנות כבעלת תכונות של מערכת "קונסטטיטיבית" של כללים,¹¹ כלומר כמערכת שכלליה מגדירים את תחום פעילותה ואת מטרתה. במקרה של אמנות, כללים אלה קובעים מה ייחשב

- 3 PKF 1971, עמ' 25-26; LM 1972, עמ' X-IX, 100, 103 והתייחסויות רבות בפרק 3;
 4 KL 1986, עמ' XXVI; LPK 1988, עמ' 2, 38-41; AL 2000, עמ' 10.
 5 X-IX, עמ' 80-82. אזכור ראשון של שמות לועזיים יופיע בספר באותיות לועזיות.
 6 ראו בסמן 1994, עמ' 6-10.
 7 ראו LM 1972, עמ' 172; RR 1980, עמ' 79-80.
 8 הערה בנימה דומה ראו גם NH 2000, עמ' 141.
 9 1984, עמ' 12, 79, 82.
 10 המינוח הוא של דיקי.
 11 בסמן 1994, עמ' 13.
 12 המינוח הוא של סרל (Searle, 1969, עמ' 33-34).

“יצירת אמנות”. אם הכללים מגדירים את התחום, אזי שינוי של אחד הכללים די בו כדי להוציאנו מהתחום. מכאן שכללי הפעילות חייבים להניח זה את זה באופן שאין האחד מוגדר אלא באמצעות משנהו.¹² כדי להתגבר על בעיית המעגליות בהגדרת הפילוסופיה, אפשר לאמץ לדעתי את ההצעה של כשר ולהציג את הפילוסופיה כך: פילוסופיה היא מה שעושים פילוסופים במסגרת הפרקטיקה הפילוסופית, תחום פעילות שהתפתח במהלך ההיסטוריה והוא מוגדר על ידי מערכת קונסטיטוטיובית של כללים. ארבעה הם הכללים:¹³ (1) הדיון הפילוסופי עוסק בטענות כלליות. (2) כל טענה פתוחה להטלת ספק. (3) לא כל הטענות נתונות להטלת ספק בבת אחת ולפיכך בכל דיון יש הנחת רקע של טענות העומדות לבחינה. (4) אין לדיון הפילוסופי מסקנות הכרחיות.¹⁴

ובכן, שלא כמו מדענים אחרים, המניחים, גם אם במובלע, לפחות מסגרת מושגית פילוסופית והנחות מתודולוגיות, חומסקי עוסק במסגרת המושגית ובמתודולוגיה באופן מפורש ובהרחבה ניכרת. יתר על כן, חומסקי שוזר במסגרת המושגית ובמתודולוגיה, בעקיבות ובהתמדה גם אם לרוב במובלע, טענות פילוסופיות כבדות משקל. הוא גם מכיר היטב את העבודה הפילוסופית המערבית לדורותיה¹⁵ ועוסק ברלבנטיות של המסקנות המחקריות לפילוסופיה הרציונליסטית של המאה השבע-עשרה והשמונה-עשרה. אפשר לומר שחומסקי חוזר למטפיזיקה מדעית אמפירית המשתמשת בתגליות מדעיות כדי לכונן טענות פילוסופיות, לתמוך בהן או להפריכן.¹⁶ חומסקי גם נדרש בהרחבה לניתוחים ביקורתיים שונים המופיעים בספרות הפילוסופית, בראש ובראשונה לניתוחים ביקורתיים של ההשקפה הרציונליסטית על רכישת ידע ולביקורות נגד החלת התפיסה המדעית הנטורליסטית על הבלשנות.

לדברי דיקי,¹⁷ אמן הוא אדם שתפקידו בתהליך היצירה מחייב יכולת לזהות את יצירתו כשייכת לקטגוריה של “אמנות”. יכולת זו מתפתחת על ידי חשיפה

12 ראו כשר 1990, עמ' 186-190; בסמן 1994, עמ' 14-18.

13 כפי שהציגם כשר בכמה מהרצאותיו שנערכו בסוף שנות התשעים באוניברסיטת תל-אביב.

14 אינני בטוחה שמערכת הכללים המכוננת את הפרקטיקה הפילוסופית, לפי כשר, היא בעלת “אוטולוגיה נטויה”. כלומר אינני בטוחה שכל אחד מהכללים חייב להיות מוגדר באמצעות משנהו. לפיכך אינני בטוחה שהצגת פרקטיקה כמערכת קונסטיטוטיובית של כללים מסייעת להתגבר על המעגליות בהגדרת פרקטיקה. ראו בסמן 1994, עמ' 17-18. מכל מקום, מוצגת כאן דוגמה של הגדרה מוסדית תרשימית, במידה מסוימת, של הפרקטיקה הפילוסופית, אשר רלבנטית לדיון הנוכחי.

15 ראו למשל LR 1979, עמ' 70-80.

16 ראו ליבר (Leiber) 1975, עמ' 135, 138, 166-167, 175-177; “Cognitive Science” 1991, עמ' 37.

17 1984, עמ' 80. ראו גם בסמן 1994, עמ' 6-7.

קודמת לדוגמאות של אמנות, בידיעה שאלה דוגמאות של אמנות, על ידי אימון בטכניקות אמנותיות ועל ידי ידע של רקע כללי בהיסטוריה, בתאוריה ובטכניקה של האמנות. התאמת הגדרה זו לפילוסופיה מאפשרת לדעתי להגדיר את חומסקי כפילוסוף: אדם שתפקידו בתהליך בניית התאוריה הבלשנית מחייב יכולת לזהות את התאוריה כשייכת לקטגוריה של פילוסופיה.

כדי להציג את חומסקי כמדען הפועל במסגרת הפרקטיקה הפילוסופית ומשלב בעבודתו בעקיבות ובהתמדה, גם אם על פי רוב במובלע, טענות פילוסופיות כבדות משקל, מתחלק חיבור זה לשני חלקים. בחלקו הראשון נעשה ניסיון להציג, באופן בהיר ולכיד ככל האפשר, את המסגרת המושגית והמתודולוגית שבה מתנסחת התאוריה של חומסקי על ידע לשוני.¹⁸ בחלק זה מוצגת, ראשית, המסגרת המושגית של המחקר ובה נבחנים המושגים הבאים, שרובם עמוקים מני ים וזוכים לעיסוק נרחב, חוזר ונשנה, בכתביו הרבים מאוד של חומסקי: יכולת לשונית, ידע לשוני כשירות דקדוקית, לשון, דקדוק אוניברסלי, מודולריות ואבולוציה. בחלק זה מוצגת גם המתודה האמפירית לחקירת טבעו והתהוותו של הידע הלשוני המיוצג ב־mind ומתבטא בהתנהגות, וכמו כן מוצגת התפתחות המחקר הבלשני הגנרטיבי.

בחלקו השני של החיבור נעשה ניסיון להציג, שוב באופן בהיר ולכיד ככל שעולה בידי, שלוש טענות פילוסופיות כלליות שמאמץ חומסקי. על פי רוב אין הוא שווה טענות אלו באופן מפורש בתאוריית הידע הלשוני שהוא מפתח, אך הן שזורות באופן עקיב ומתמיד במסגרת המושגית והמתודולוגית שבה מתבצעת עבודתו, וגם זו בזו. נטורליזם מתודולוגי כדרך להבנת העולם הוא הטענה הראשונה. זוהי תפיסה המתבססת על מושג בלתי קבוע של הגוף, מושג המתפתח עם התקדמות המדע, וגם על תפיסת האדם כיצור טבעי. הטענה היא שיש ליישם מתודות הסבריות של מדעי הטבע בכל תחומי החקירה, כולל התחום ההכרתי (קוגניטיבי), אף שבשלב הנוכחי של הידע האנושי תופעות רבות בתוכו אינן מוסברות כלל ואחרות מוסברות ברמה של הפשטה שאינה מתיישבת עם מדעי הטבע העכשוויים. הטענה השנייה: תפיסה מנטליסטית קדם-תאורטית, המקשרת משמעות של ביטויים לשוניים עם מושגים והאמנות ב־minds אנושיים ולא עם נורמות חברתיות של שימוש או עם אובייקטים חוץ-מנטליים. וכן, תפיסה טכנית המציגה משמעות לשונית כהוראות שמאפיינים של ביטויים לשוניים נותנים למערכות הביצוע המושגיות וההתכוונותיות (האינטנציונליות). הטענה השלישית: תפיסה רציונליסטית של

18 למרות ההסתייגות של חומסקי מהדיבור על "X's theory" דיבור התופס באופן מוטעה את התחום כפי שהוא מתפתח למעשה (ראו "Adjacent Fields" 1991, עמ' 3-4), אני מדברת בחיבור זה על "תאוריית הידע הלשוני של חומסקי" מתוך הבנה שמדובר בהפשטה של מציאות מורכבת ושיתופית יותר.

מחקר ה-mind. על פי תפיסה זו קיימים עקרונות מולדים תוכניים של רכישת ידע; עקרונות אלה ייחודיים לתחומים שונים והם קובעים את צורת הידע הנרכש, מגבילים ומארגנים אותו. תנאי להפעלת מנגנונים מולדים הוא הצגה של גירוי מתאים. המסקנות הרציונליסטיות של המחקר הבלשני לצד היצירתיות המתגלה בשימוש לשוני רגיל תומכות בתפיסה הומניסטית שמעמידה במרכז את האדם, טבעו הפנימי וענייניו, ומכבדת את זכותו לביטוי עצמי חופשי ויצירתי.

תפיסה רציונליסטית, המבוססת כפי שנראה על התפיסה הנטורליסטית של מדע, מוצגת לעתים קרובות על ידי חומסקי וגם על ידי רבים ממפרשיו¹⁹ כהנחה משוערת וזמנית של המחקר הלשוני, וחומסקי אף תומך בה במפורש באמצעות מסקנות מחקריו. אף על פי כן, בחיבור שלפנינו אף אני דנה בתפיסה הרציונליסטית וגם בתפיסה ההומניסטית הנובעת ממנה. בניגוד לתפיסה הרציונליסטית, התפיסה ההומניסטית לא זכתה עד כה לדיון נרחב, לא בידי חומסקי ולא בידי מפרשיו. שתי התפיסות הללו, הרציונליסטית וההומניסטית, מהוות נדבך חשוב במסגרת הפילוסופית הרחבה של התאוריה של חומסקי.

בחיבור זה ישנה הידרשות נרחבת גם לביקורת שונות נגד התאוריה הבלשנית של חומסקי, המועלות במסגרת הספרות הפילוסופית והבלשנית. בראש ובראשונה אני מתייחסת לביקורות הכלליות האלה: הראשונה היא השגה המועלת בגרסאות רבות ושונות נגד "הממשות הפסיכולוגית" של התאוריות המנוסחות במסגרת המושגית והמתודולוגית שמציג חומסקי. רוצה לומר, נגד האפשרות לייחס קיום למנגנונים שתכונותיהם מתוארות ומוסברות בתאוריות של חומסקי. ביקורת זו, המכוונת בעצם נגד החלת התפיסה הנטורליסטית על הבלשנות, מניחה, כפי שאראה, דואליזם מטפיזי ו/או תפיסה התנהגותנית (ביהביוריסטית) של לשון. הביקורת השנייה משיגה על כך שחומסקי אינו מסביר את ההיבט היצירתי של שימוש לשוני. השימוש הרגיל בלשון הוא מחדש, לא-מוגבל בהיקפו, חופשי משליטה של גירויים חיצוניים או מצבים פיזיולוגיים פנימיים, אבל לכיד ומתאים לנסיבות. אפיונים אלה של יצירתיות אינם מוסברים במלואם בתאוריות הלשוניות של חומסקי, המציגות לשון כמערכת של mind המייחסת תיאורים מבניים לביטויים לשוניים. למעשה חומסקי עצמו רואה בחוסר היכולת של ה-mind האנושי להסביר כיצד אנו משתמשים בידע הלשוני במחשבה ובמעשה מגבלה של מפעלו המחקרי. עם זאת, בניגוד למבקרו, המתבססים כמדומני על תפיסה התנהגותנית תפקודית (פונקציונליסטית) של לשון, חומסקי אינו סבור שתאוריה שאינה מסבירה כיצד אנו מדברים היא חסרת כוח הסברי.

גם לביקורות נקודתיות יותר המועלות נגד התאוריה הבלשנית של חומסקי ונגד המסגרת המושגית והמתודולוגית שבמסגרתה היא מתפתחת אני נדרשת

בחיבור זה. למשל, הביקורת נגד הלגיטימיות של האיידאליזציה של "קהילת דיבור אחידה",²⁰ ביקורות המועלות נגד הגישה המודולרית-רציונליסטית של מחקר לשוני ועוד. בהצגת הביקורות למיניהן אני מבקשת להבהיר ולחדד את עמדותיו של חומסקי ולא דווקא להציגן באופן ביקורתי. אי לכך, ייתכן שישנן עמדות וטענות של פילוסופים ובלשנים שאני מציגה באופן שאינו נרחב ומעמיק דיו ואינו עושה עמם צדק. זה המקום לציין שייתכן ששאיפותיי הפילוסופיות בנוגע לתאוריה של חומסקי וכן הרקע הפילוסופי שלי עצמי מותירים כמה שאלות בלשניות חשובות המוזכרות בחיבור זה עמומות למדי.

בעצם הדבר שחומסקי מוצג כפילוסוף או לפחות בכך שהתאוריה הבלשנית שלו מוצגת במסגרת רחבה של הטענות הפילוסופיות המשתלבות בה וגם זו בזו באופן לכיד, יש לדעתי חשיבות רבה. כשהתאוריה של חומסקי מובאת במסגרת הטענות הפילוסופיות היא מוצגת כמוצלחת יותר מאשר כשהיא מובאת במנותק מהטענות הפילוסופיות הללו. בניסוח שונה אפשר לומר שהטענות הפילוסופיות המשולבות במסגרת שבה מתנסחת התאוריה של חומסקי הן פירוש מוצלח לתאוריית הידע הלשוני שלו, על פי תפיסה קונסטרוקטיביסטית של פרשנות נוסח דבורקין (1986 Dworkin).

פרשנות, על פי התפיסה הקונסטרוקטיביסטית, מנסה להציג את האובייקט שאותו מפרשים – במקרה שלנו הפרקטיקה הבלשנית של חומסקי – כמכוון לתכלית אשר מתיישבת עם מה שנעשה במסגרת הפרקטיקה²¹ בצורה מוצלחת יותר מתכליות אפשריות אחרות, תוך שימוש במספר המועט ביותר של הנחות בכלל ובמספר המועט ביותר של הנחות אד-הוק בפרט.²² ועוד, פרשנות על פי התפיסה הקונסטרוקטיביסטית מציגה את הפרקטיקה כמוצלחת ביותר מסוגה, בהתאם לתפיסת הפרשן את הפרקטיקה. אין שום הכרח שהתכליות שבאמצעותן אנו מפרשים את הפרקטיקה תהיינה באיזשהו אופן תכליות מכוונות של משתתפי הפרקטיקה עצמם!²³ אם להשתמש בקביעה של חומסקי החוזרת במקומות שונים:²⁴ "מה שמשנה הוא מה שהמדען עושה ולא מה שהיה עשוי להיות ב-mind שלו".²⁵ דבורקין מציע הסבר קונסטרוקטיביסטי זה רק כניתוח של פרשנות "יוצרת", כלומר פרשנות של פרקטיקות חברתיות ויצירות אמנות. אבל הוא סבור שזה יכול לספק

20 ATS 1965, עמ' 3; RR 1980, עמ' 24-25, 219.

21 לא יכולה להיות הסכמה מלאה בנוגע למה שנעשה במסגרת הפרקטיקה, משום שאם ישנה הסכמה מלאה לא מתעוררת שאלה פרשנית. ראו בסמן 1994, עמ' 56-57.

22 שם, עמ' 51.

23 דבורקין 1986, עמ' 52-53, 66-67, 77; בסמן 1994, עמ' 42-43, 53-54.

24 למשל: NH 2000, עמ' 156, 203.

25 כל תרגומי המובאות שיובאו בחיבור זה הם שלי ובאחריותי בלבד.

הסבר לפרשנות בכל צורותיה, ובכלל זה פרשנות שיח ואולי גם פרשנות מדעית.²⁶ ברוח דבריו של דבורקין אפשר לומר שכל פרשנות חותרת להפוך את האובייקט שהיא מפרשת לטוב ככל שהוא יכול להיות. פרשנות לובשת ופושטת צורה לפי ההקשר, רק משום שפירושו אובייקטים נבדלים מחייב שימוש בקני מידה נבדלים של ערך ושל הצלחה.²⁷

אם כן, המטרה בהצגת חומסקי כפילוסוף, כלומר בהצגת התאוריה שלו על הידע הלשוני כמבטאת טענות פילוסופיות, היא להפוך את תאוריית הידע הלשוני שלו לתאוריה בלשנית מבוססת, לכידה, עשירה ומעניינת יותר, מאשר הצגתה כמוונת רק לתיאור טבעו והתהוותו של הידע הלשוני. התאוריה הבלשנית נעשית מבוססת יותר אם הטענות הפילוסופיות, בעיקר אם אפשר לבססן באופן עצמאי, מחוקות ומנמקות הנחות וטענות, גם מושגיות וגם מתודולוגיות, של התאוריה הבלשנית. התאוריה נעשית לכידה יותר בכך שהטענות הפילוסופיות שזורות במסגרת המושגית והמתודולוגית של התאוריה וגם אלה באלה. התאוריה נעשית עשירה יותר בכך שהיא מאירה לא רק את טבעו והתהוותו של הידע הלשוני, אלא גם את הטבע האנושי באופן נרחב יותר. ולבסוף, התאוריה מעניינת יותר בהנחה שעניין קשור לעושר של האובייקט המפורש ולמאמץ המושקע בהבנתו.²⁸

עוד אציין שהצגת מסגרת תאוריית הידע הלשוני במנותק מהטענות הפילוסופיות²⁹ והצגת הטענות הפילוסופיות במנותק מהמסגרת המושגית והמתודולוגית של התאוריה³⁰ נעשות אף הן באופן "קונסטרוקטיביסטי". כך, בחלק הראשון של החיבור אני מנסה להציג את התאוריה המתנסחת במסגרת מושגית ומתודולוגית מסוימת כמוונת באופן מוצלח ככל האפשר לחקירת טבעו והתהוותו של הידע הלשוני.³¹ בחלק השני של החיבור אני מנסה להראות שהטענות הפילוסופיות פותרות באופן מוצלח בעיות מסוימות באמצעות כללים מקובלים, או כללים שיכולים להתקבל, במסגרת פילוסופית. אני מאמצת לענייני את הניסוח של

26 דבורקין 1986, עמ' 50.

27 שם, עמ' 53. מעניין לראות שאף שחומסקי, שאינו רואה בלשון פרקטיקה חברתית, עוסק במחקר מדעי ולא בפרשנות, אימוץ "הסגנון הגלילאוני" במחקר הלשון – הניסיון להסביר נתונים במונחים של מבנים מופשטים ובמסגרת אידאליזציות – הוא בעל ניהוח קונסטרוקטיביסטי. ראו פרק ב, סעיף 1 להלן. אפשר למצוא אצל חומסקי גם ניסוח מפורש של מעין עמדה קונסטרוקטיביסטית במדע. ראו AL 2000, עמ' 19, פסקה II.

28 בסמן 1994, עמ' 51.

29 החלק הראשון של החיבור.

30 החלק השני של החיבור.

31 לשון אחר, אני מנסה להראות שאימוץ "הסגנון הגלילאוני" במחקר הלשון, המבוסס על הנחות קדם-תאורטיות, הוא בעל ניהוח קונסטרוקטיביסטי, כפי שטענתי לעיל.

כשר (1992),³² המציג תפיסה קונסטרוקטיביסטית של פרשנות במונחים של פתרון מוצלח של בעיות או התאמה מוצלחת של אמצעים למטרה.³³ בניסוח אחר אפשר לומר שאת הטענות הפילוסופיות שמאמץ חומסקי אפשר לבסס במנותק מהתאוריה הבלשנית שהוא מפתח. אמנם לא תיתכן פרשנות קונסטרוקטיביסטית של הפרקטיקה הפילוסופית כפי שאני תופסת אותה, כלומר כמערכת קונסטיטוטית של כללים, שהרי ככזו אין לה טעם חיצוני שאפשר לתארו באופן בלתי תלוי בתיאור כללי הפרקטיקה. למרות זאת, אין מניעה לפרש טענות פילוסופיות באופן קונסטרוקטיביסטי. ההנחה היא שבתוך הפרקטיקה הפילוסופית נטענות טענות כדי לפתור בעיות מסוימות באמצעות כללים הקבילים בפרקטיקה.

נועם חומסקי ידוע גם כבלשן וגם כהוגה פוליטי. ואולם חיבור זה אינו עוסק בהגות החברתית-הפוליטית שלו, בראש ובראשונה בשל הרצון לצמצם את רוחב היריעה. הגבלה זו היא לגיטימית משום שהפילוסופיה החברתית והפוליטית של חומסקי איננה שזורה בתאוריה הבלשנית שלו. אף על פי כן, בחיבור הנוכחי ישנה התייחסות קצרה לתמונת הטבע האנושי, משום שחומסקי תומך בה, לפחות באופן חלקי, באמצעות מסקנות המחקר הבלשני. על תמונה זו מבסס חומסקי את החזון של סוציאליזם ליברטריאני או אנרכוסינדיקליזם – חזון של חברת בני אדם בעלי מתת טבעית עשירה וכישרונות ואינטרסים ייחודיים שאותם הם חופשיים לפתח.

32 עמ' 23-24.

33 למעשה כשר מציג כל תאוריה כפתרון משוער וזמני לבעיה משמעותית. ראו כשר 1975, עמ' 133.